

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 33 Volume: 7 Issue: 33

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRK HALK ŞİİRİNDE SOSYAL HAYAT BAĞLAMINDA ÂŞIK DERTLİ'NİN FES REDİFLİ ŞİİRİ*

DERTLI'S FEZ-RHYMED POEM WITHIN THE FRAMEWORK OF SOCIAL LIFE IN TURKISH FOLK POETRY

Hüseyin ÖZCAN**

Öz

Edebi metinler, üretildikleri toplumun sosyal hayatını şair ve yazarların bakış açısıyla yansıtır. Âşık tarzı şiir, halkın değerler bütünü, başlangıçtan günümüze estetik olarak aktaran bir işleve sahiptir. Türk halk şiirinde sosyal hayatla ilgili meselelerin sıkça işlendiği bir çok araştırmacının ortak kabulüdür. Osmanlı padişahı II. Mahmud, fes takmayı erkekler için zorunlu kıldığı zaman halk buna tepki göstermiş ayaklanmalar olmuştur. Dönemin başarılı şairlerinden Âşık Dertli de fesi öven bir şiir yazmıştır. Bu şiir, edebiyat-sosyal hayat ve edebiyat-iktidar ilişkisi açısından dikkat çekici bir örnektir. Edebi metinler sadece estetik haz veren eserler değildir. Bu metinlerin toplumun sosyal ve kültürel hayatını yansıtan belge olma niteliği de vardır.

Anahtar Kelimeler: Fes, Dertli, Sosyal Hayat, Türk Halk Şiiri.

Abstract

Literary Works reflect social life of their time through the perspectives of poets and writers. Minstrel Literature has always carried out a function of transferring social value system to our time aesthetically. Many researchers commonly agree upon the fact that folk poetry has often dealt with issues related to social life. When Mahmud the second issued a decree forcing men to wear fez, there had been an upheaval and people rioted against it. Dertli, a prominent poet of the era, praised fez in one of his poems. This poem constitutes a significant example regarding the relationship of literature both with social life and governance. Literary Works are not merely texts of aesthetic pleasure; they also have the characteristics of being a document that reflects social and cultural life of the society.

Keywords: Fez, Dertli, Social Life, Turkish Folk Poetry.

Giriş

Edebi metinler toplumdaki sosyal olayları yansıtmaktadır. Bu eserleri sadece estetik hazları tatmin eden edebi ürünler olarak görmemek gerekmektedir. Bu tür metinlerin tarihi, sosyal hadiselerle ışık tutan belge olma niteliği de bulunmaktadır.

Halk kültürünü en canlı şekilde yaşatan, işleyen ve geleceğe taşıyan unsurların başında halk edebiyatı gelmektedir. Halk edebiyatı içinde özellikle âşık tarzı şiir geleneği içerisinde şairler fonksiyonel olarak çalışmakta, kültür öğelerini geleceğe taşımaktadırlar. Âşığın dinleyicisine kendi hayat tecrübesinden veya sözlü kültür ortamında yaygın olarak atasözleri formunda yaşayan halk felsefesinden temaları ve onları içeren deyim ve atasözlerini kullanmak suretiyle öğüt vermeye yönelik olarak ele alış tarzı veya anlatım tutumudur (Çobanoğlu,2000:103).

* Bu çalışma Fes Karaviyyin Üniversitesi tarafından düzenlenen "Geçmişten Günümüze Türkiye Fas İlişkileri Sempozyumu"nda sunduğumuz yayımlanmamış bildirden yararlanılarak oluşturulmuştur. 24 Haziran 2014, FAS.

** Doç. Dr., Fatih Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

Şairlerin toplumu yönlendirme özellikleri vardır. Şairlerin öne sürdüğü fikirler, toplum tarafından dikkate alınır. Yöneticiler, zaman zaman şairlerin bu gücünden yararlanmak istemişlerdir. Osmanlı dönemi edebiyat tarihimiz içinde ortaya çıkan âşık edebiyatı bünyesindeki şairler de halkın nabzını tutan, etkin, önemli şahsiyetlerdir.

Halkın kültürel değerlerinin yine halkın diliyle anlatıldığı âşık edebiyatının, bu manada zenginlik taşıdığını ve millî kültür unsurlarının halk şairlerinin şiirlerinde yer aldığını söylemek mümkündür. Halk şairi bu kültür unsurlarını, âşık destanlarında olduğu gibi, kimi zaman gerçek anlamıyla yansıtmakta, kimi zaman da bunları duygu, düşünce ve hislerinin anlatımında mecazlar dünyasında kurgulayarak kullanmaktadır. Her iki durumda da kültürel bir olgu şiirinde yer almaktadır. Bu açıdan edebiyat ve şiir, yaratıldığı kültürün unsurlarını zamanın ve şairin bakış açısından sunmakta ve toplumun sosyal gerçekleri ve ideal değerleri şair perspektifinden ortaya konulmaktadır (Günay,2009:166).

Sanatın bir yansıtma olduğu gerçeğinin en açık örneklerinden biri de Türk halk şiiri metinleridir. Bu metinlerden yola çıkarak toplumumuzun sosyo kültürel geçmişine ulaşabiliriz. Ahmet Hamdi Tanpınar, Yemen ve benzeri türkülerin Anadolu'nun iç romanını yaptığını ifade ederken (2004:54) aynı hakikate vurgu yapmıştır.

Türk Halk Şiiri ve Sosyal Hayat

Uzun bir geçmişe dayanan, Türk tarihi içinde 16. yüzyıla kadar ozanlık geleneği olarak devam eden âşık edebiyatının içeriği ve işlevselliği göz önüne alındığında Türk milletine özgü bir iletişim yolu olduğu, aynı zamanda kültür ve bilgi taşıyıcılığı niteliklerine sahip olduğu görülür. Varlığını bazı değişimlerle günümüzde de gördüğümüz âşık edebiyatı, 'sanat niteliğinin yanında kültür kodlarını da' içerisinde barındırmaktadır (Özdemir,2011:206-208).

Şairler hadiseleri yansıtırken içinde buldukları kişisel ve sosyal şartlara bağlı olarak hareket etmektedirler. Şairlerin eserleri, toplum ve yönetimden gelen baskılar, beklentiler vb. bir çok unsurla birlikte değerlendirilmelidir.

Destanlarla başlayan Türk edebiyatında, halk edebiyatı ve müziği adı altında incelenen eserler; sanat niteliği kadar hatta zaman zaman daha fazla hem bireysel hem de tarihî ve toplumsal olayların, duyguların, kabullerin, tecrübelerin ve kültürün anlamlar, değerler, kurallar bütününe kodlarını, şifrelerini taşıyan hafıza niteliğindedir. Bu kodlar bir tür genetik şifreler olarak kabul edilebilir. Bu birikimin çözülmesi gerekmektedir (Günay,2009:142).

Toplumları incelerken sadece tarihi metinlerini esas almak eksik olacaktır. Bu metinler siyasi ve sosyal şartların durumuna göre gerçeği tamamen yansıtmayabilir. Tarihi hadiseleri kültürel kaynaklarla teyid etmek, hadiselerin resmi söyleminin dışında da incelemek daha isabetli olacaktır.

Osmanlı tarihçilerinin yazamadıklarını halk şairleri eserleriyle dile getirirler. Bu şairler halkın içindedirler. Halk tarafından korunurlar ve halk tarafından beslenirler. Tarihî olayların içinde oldukları için de, bazen sınır boyunda bir köyde, bazen orduda askerdir, gördüklerini söylerler. Acıları askerlerle ve halkla birlikte çekerler, onlarla paylaşırlar. (Türkmen,2005:293-298).

Âşık tarzı Türk şiirinde tavsiye, öğüt verme nitelikli şiirler nasihat destanlarını oluşturur. Toplumdaki sosyal hadiseler temelli üretilen bu metinler, başlangıçtan günümüze birçok atasözü ve deyim, mahalli söyleyişler, konuyla ilgili dini referansları, ayet, hadis ve vecizeleri barındırır. Destan formunun yapısına uygun düşen nasihatlerde mizahi unsurlardan da yararlanır. Nasihat destanlarının en etkin özelliği de muhataplarını bu yolla eğitmeyi hedeflemesidir.

Âşık destanları yüzyıllarca toplumun haberciliğini üstlenmiş, ezgiyle desteklenmiş şekil ve tür özellikleriyle günümüze taşınmıştır. Destanlar yeni yurt tutulan Osmanlı coğrafyasında oluşan kültürel değişim ve gelişimin toplumsal dokuya yansıma sürecini yapısal ve işlevsel bakımdan anlaşılmasında ve tahlilinde birinci derecede kaynaklardır. Destanlarda işlenen ne olursa olsun doğrudan doğruya insan ögesi üzerindeki etkilerine değinilir. Destanlar âşığın yaşadığı çağdaki sosyal yapıyı belirlemek açısından önemlidir. Destanlarda toplumun sosyal

yapısını, psikolojisini görebiliriz. Bu yönüyle destanlar sosyal tarihe kaynaklık ederler. Destanların arka planında dönemin sosyal, ekonomik çarpıklıkları, yozlaşan değerler karşısında farklı davranış biçimleri sergileyen kişiler vardır (Artun,2005:8).

Türk sosyal hayatı içinde aşıkların ilk dönemdeki temsilcileri yaygın olarak ozan baksı adıyla anılmaktadır. Bu kişiler toplumda kutsal görülmekte ve şairliğin dışında gelecekte haber verme, büyücülük, hekimlik vb. bir çok görev üstlenmektedirler. Ozanlıktan aşıklığa geçiş sürecinde de toplumun bu kişilere benzer bakış açısı devam etmiştir. Özellikle 'Hak aşığı' sıfatında görüldüğü üzere aşık ve kutsallık ilişkisi belirgin olarak öne çıkmaktadır. Âşıklar da bu durumun farkındadırlar ve bunu kullanmaktadırlar.

Halk şiirinde, diğer edebiyat dallarında olduğu gibi bireysel konular ağırlıkta olsa da âşıklar, toplum içinde birer öncü, lider, yol gösterici olduklarının farkındadırlar. Bu yüzden de âşıklar şiirlerinde toplumumuzun geleneklerini, ahlakını, kültürel yapısını yücelterek bu değerleri pekiştirmeyi sağlayacak yönde eserlerle halkın eğitilmesine yardımcı olurlar (Akkaya,2010:98). Yaygın halk eğitiminin önemli bir unsuru olan âşıklar toplumun her kesiminde kendini gösterir. Özellikle kahvehaneler içersinde mekan tutan âşıklar halkın da cazibe merkezini oluşturur. Kişilerin bilerek veya bilmeyerek yaptıkları hatalar karşısında, başkaları tavrı alırlar. Bu tavır, genellikle nasihat verme şeklinde olur (Kaya,2000:267).

Türk halk şiiri içinde sosyal olaylar en çok destan türü içinde işlenmektedir. Sosyal hayatın hemen her alanıyla ilgili bir destan metni bulmak mümkündür.

Destanlarda genel temalar yerine belli bir olay veya bazıları kalıplaşmış toplumu derinden etkileyen çeşitli olaylar, hayat sahneleri, yankı uyandıran savaşlar, ayaklanmalar, kıtlık, deprem, yangın, salgın vd. gibi belli konular işlenir. 19. yüzyılın sonlarından itibaren güldürücü, taşlama, tenkit, öğüt ve hiciv öğelerinin hakim olduğu destanlara da rastlanmıştır (Yetiş 1994:202-205).

Destanların istisnasız tamamının yerine getirdiği yegane işlev halkın yaygın eğitiminin sağlanmasıdır. Bu eğitimin iki boyutundan söz edilebilir. Birincisi toplumda yerleşik durumda olan bilgi ve inançların destanlar tarafından güncelleştirilerek tekrar topluma döndürülmesidir. Âşıklar geleneksel değerleri güncelleştirerek tekrar edip güçlendirmeleri konusunda destanlarının dolayısıyla kendilerinin yaptıkları yaygın eğitimin farkındadırlar (Çobanoğlu,2000:119).

Halkın içinde yaşayan toplumun nabzını tutan âşık edebiyatına mensup şairler destan türü dışında yazdıkları şiirlerde de sosyal hadiseleri işlemişlerdir.

Fes

Fes, Osmanlılar zamanında toplumumuzda bir müddet kullanılmış, bugün de bazı İslam ülkelerinde kullanılmakta olan başa takılan bir kıyafet unsurudur. "Fes, Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılda erkekler için kabul edilmiş kırmızı renkli bir başlıktır. Püskülü vardır. İslamiyet'in yayılışı ile fes giyilen ilk memleket, fesin icat edildiği memleket olan Fas'tır. Osmanlı denizcileri çok eski tarihlerde de fes giymekteydiler. Dönemine göre çeşitli kalıplarda fesler giyilmiştir. Türkiye'de 1925 yılında çıkarılan özel bir kanunla yasaklanan fesin bu ülkeye gelişi II. Mahmud devrine rastlar. Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da kaldırılmasıyla onun yerine kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusunun kıyafetinden eğitime ve donanımına kadar her şeyinin Batı tarzında olması istenmiştir. Fes Türk kültür tarihinde önemli bir yere sahip olup şarkılara, türkülere girmiştir (Tezcan,1995:415-416).

Şerafettin Turan, fesin Akdeniz ülkelerinde tanındığını ve giyildiğini, Osmanlı'da ise II. Mahmut tarafından kabul edilip askerlerin ve devlet görevlilerinin giymesinin zorunlu hale getirildiğini belirtir (Turan,1994:207).

Osmanlı toplumunda fesin devlet memurlarında zorunlu olması toplumda tepkilere sebep olmuştur. Bazı ulema, halkı direnmeye teşvik ettiler. Arnavutluk, Makedonya, Bosna, Bağdat hatta İstanbul'da ayaklanmalar olmuştur. Fes artık reformun simgesiydi. Baş korumaktan başka hiçbir özelliği olmadığı gibi dini bir niteliği de olmayan fes, İslam'ın, muhafazakârların ve yenilik karşıtlarının sembolü haline gelmiştir (Özdemir,2007:10).

Osmanlı padişahı II. Mahmud devrinde fesin takılmasının zorunlu olması sonrasında toplumda fesin meşruyetiyle ilgili tartışmalar yaşanırken şairler de tartışmalara kayıtsız kalmamış yazdıkları şiirlerle fes hakkındaki kanaatlerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda 19. Asır halk şairlerimizden Âşık Dertli de fesi öven bir şiir yazmıştır.

Âşık Dertli

19. yüzyıl, Âşık şiirinin en parlak iki yüzyıldan birisidir. Bu dönemde geleneği temsil eden güçlü âşıklar yetişmiş ve sayıca birçok şiir örneği verilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma dönemine paralel olarak şairler şiirlerinde sosyal, siyasî ve tarihî olaylara da önemli ölçüde yer vermişlerdir. Fuat Köprülü, divan edebiyatı ile âşık edebiyatının bu yüzyılda karşılıklı olarak birbirlerini etkilediklerini, bu etkinin derecesinin arttığını; böylece asıl halk zevkinin zayıfladığını belirtmektedir. Bu yüzyılda âşıklar çoğalmış, büyük şehirlerde, özellikle İstanbul'da teşkilatlanıp kahvehanelerde sanatlarını icra etmiş ve üst düzey yöneticilerden destek görmüşlerdir. İcra zemini olarak yazılı ortam da çokça kullanılmış, cönk ve mecmuaların sayısı artmıştır (Düzgün,2006:169-212). Bu dönemde padişahlar tarafından desteklenen, sarayda icrada bulunan ve maaş alan âşıklar bulunmaktadır. Bu âşiklara "şâirân-ı hassâ"(Toker,2014:169-185) adı verilmektedir.

19. Asır halk şairlerinden Âşık Dertli, Boluludur. Konya, Ankara, İstanbul ve Mısır'da bulunmuştur. Hem aruz hem de hece ölçüsüyle şiirler yazan Dertli, döneminin başarılı halk şairlerindedir. Dini tasavvufi temalı şiirlerin yanı sıra sosyal konularda hiciv ve mizah muhtevalı şiirleriyle de tanınmıştır.

Anadolu'yu şehir şehir dolaşan Dertli, Konya'da üç yıl, Mısır'da on yıl kalarak buralardaki şairlerle temas kurmuş, bilgi ve birikimini artırmıştır (Okay,1958:4). Dertli, meslekten yetişen bir âşık olup uzun seyahatlerde büyük sanat merkezlerinde tekkelerde edebi kültürünü geliştirmiş, şairliğe pek yatkın olan karakteri bu gelişmede önemli rol oynamıştır (Öztelli,1953:7).

Divan şiiri 19. yüzyılda artık büyük üstadlar yetiştiremez hâle gelirken Dertli'nin, Semaî kahvelerinde yapılan bir muamma çözme yarışmasında sağladığı başarıyla hem ünü artmış, hem de II. Mahmut'un gözüne girmiştir. II. Mahmut'un fes giyme zorunluluğu kararını, klasik Türk şiirinin etkisini belirgin biçimde sergilediği, fes redifli bir kaside ile övünce iyi bir memuriyet görevi verilmiş (Yardımcı,2013:542), bu yüzden Çağa ayanlığı ile ödüllendirilmiştir. Dertli'nin bu tür bir şiir yazması onun yenilikçi ve değişimci bir mizaca sahip oluşuyla da ilişkilendirilmektedir (Akman,2004:242).

Âşık Dertli'nin Fes Redifli Şiiri

Al renkler bahşeder ruhsâre-i hûbâna fes
Benzemez mi şâh-ı gülde gonca-i handâna fes

"Güzellerin yanağına al renkler bahşeden fes, gül dalında gülen bir goncaya benzemez mi?"

Şöyle örter bastırır perçemleri mahfûz için
Hâil olmak maksadı manzûre-i düşmâna fes

"Fes, (sevgilinin) perçemlerini, düşmanın belalarından engelleyip korumak için örter, bastırır."

Kudret-i Mevlâ ile günden güne şöhretlenip
Başların üstünde yer buldu gelip meydâna fes

"Fes, günden güne Mevla'nın kudreti ile şöhretlenerek meydana geldi, başlar üstünde (öyle) yer buldu."

Kurt ile ağnâmi gezdirdi berâber dünyâda
Adl-i seyfi şâyi etti milket-i Osmâne fes

"Fes, (bu) dünyada kurt ile koyunu birlikte gezdirerek, Osmanlı devletinin kılıcının adaletini (herkese) duyurdu."

Kahr-ı a'dâ kılmağa çekti süyûf-ı Haydar'ı
Anın için rengi âl oldu boyandı kana fes

"Fes, düşmanı kahretmek için Haydar'ın kılıçlarını çekti. Bundan dolayı rengi kırmızı oldu, (al) kana boyandı."

Pâdişahlıktan murâd kânundur ancak âleme
Haşre dek yâd olmaya kânun yeter Sultân'a fes

"Padişahlıktan amaç, âleme düzen ve nizam sağlamaktır. Fes, kanun olarak (bir) sultanın kıyamete kadar anılmasına yeter (artar)."

Nice serdengeçtiyi serden geçirdi tîğ ile

Dalkılıçlar zümresin daldırdı hep ummâna fes

"Fes, sayısız serdengeçtiyi başından ederek, (nice) dalkılıçlar zümresini ummana daldırdı."

Bâğbânın bağların soldurdu bâd-ı kahr ile

Hân ü mânın şöyle kıldı anların vîrâne fes

"Fes, kahr rüzgarıyla bahçıvanın bağlarını soldurdu. Onların evlerini barklarını virane kıldı."

Bârekallah hoş yaratmış Hak nazardan saklasın

Âl-i Osmân devleti Sultân-ı Mahmûd Hân'a fes

"(Başındaki fesiyle) Osmanlı devleti ailesinden Sultan Mahmud Han'ı Allah ne hoş yaratmış. Hak (onu) nazardan saklasın."

Fes değil medhiyye-i festen murâdım Dertliyâ

Bir vesîledir duâ-yı Hüsrev ü Hâkan'a fes – (Kutlu,1979:175).

"Ey Dertli! Fesi methetmekten muradım fes değildir. Fes, Hakana (Sultan Mahmud'a) ve hüsre ve (Hüsrev Paşa'ya) dua etmek için bir (sadece) vesîledir."

Kahvehanelerde okunan fesi öven bu kaside halk arasında fes taraftarlarını çoğaltmakta iyi bir propaganda olmuştur (Öztelli,1953:4-5). Bu dönemde Dertli'den başka şairler de fesi öven şiirler yazmıştır. Bu şairlerden birisi de Dertli'nin dostu Âşık Şem'i'dir. Dokuz beyitten oluşan şiirin bir beytinde şair, efendim diye hitap ettiği Osmanlı sultanının yakında düşmanlardan intikam alacağını ve Allah'ın izniyle "kızıl elma kavmi" diye nitelediği Türklere fes giydirdiğini ifade etmektedir (Halıcı,1982:33).

Sonuç

Kültürü oluşturan ve gelecek nesillere aktaran insandır. Her insan içinde bulunduğu kültürden beslenir, etkilenir, kültürüne katkıda bulunur ve sonraki nesillere kültürünü taşır. Milletleri birbirinden ayıran milli kültür değerleridir. Kültürü oluşturan unsurlar tahlil edildiğinde o millete ilgili kültürel keşifler ortaya çıkacaktır. Türk milleti zengin bir kültüre sahiptir. Milletimizin duygu dünyasındaki derinlik ve zenginlik, içtenlikle sergilenen Türk halk şiiri metinlerine belirgin olarak yansıtılmıştır.

Cafer Özdemir'in 17. -19. Yüzyılda Âşık Şiirindeki Sosyal Hayat adlı doktora çalışmasında ortaya koyduğu sonuçlara göre Osmanlı'nın son üç yüzyılında Âşık tarzı halk şiiri şeklinde belirginleşen halk şiiri ile sosyo-kültürel hayat arasında güçlü bir bağ olduğu tespit edilmiştir. Halk şairlerinin kültürel değerleri yaşadıkları topluma benimsetme, gelecek kuşaklara aktarma ve çeşitli katmanlar arasında (yönetici-halk/şehirli-köylü) iletişim/haberleşme fonksiyonunu başarıyla gerçekleştirdikleri belirlenmiştir...Osmanlı döneminde yaşayan Anadolu Türklerinin belirli bir dönemine ait verimlerinin incelenmesiyle hem o toplumu özgünleştiren ve diğer milletlerden ayıran kültür kodları tespit edilmiş hem de bu unsurların günümüzde varlıklarını devam ettirip ettirememeleri ile ilgili üzerinde düşünülebilecek bir kazanım elde edilmiştir. Neticede geleneğe bağlı şairlerin toplumsal hayatın nabzını tuttuğu görülmüştür (2011:504).

Türk toplumunun tarihi süreci içinde yaşadığı sosyal hadiseler edebi metinlerden yola çıkarılarak değerlendirilmelidir. Bu yaklaşım hadiselerin daha detaylı yansımalarını elde etmek ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapmak imkanını sağlayacaktır. Bu tarz metinleri

değerlendirirken şairin içinde bulunduğu sosyal statü, dönemin idarecileri ile olan ilişkileri edebiyat-iktidar ilişkileri bağlamında değerlendirilmelidir. Bu bakış açısına uygun incelemeye örnek olarak gösterebileceğimiz Tarihçi Halil İnalçık'ın hazırlamış olduğu 'Şair ve Patron' - *Divan Edebiyatının Sosyolojik Yorumu* adlı çalışmada divan şairi özelinde saray, şiir ilişkisi ve şairlere hâmilik sistemi hakkında ilginç tespitlerde bulunulmuştur (İnalçık,2003:23).

Osmanlı'nın son dönemlerinde başta padişahlar olmak üzere yöneticiler, âşıklardan bilinçli olarak yararlanmışlar, bu şairler aracılığı ile halkın nabzını tutmuşlardır. Özellikle II. Mahmud döneminde kendilerine maaş bağlanan, sarayda icrada bulunan âşıklar olduğu bilinmektedir. Dertli'nin 'fes' redifli kasidesi örnekleminde görüldüğü üzere şiir, kişilerde estetik haz veren bir metin olmanın yanı sıra sosyal hadiseleri aydınlatan belge niteliğini taşımaktadır. Aynı sosyal hadise üzerine üretilen benzer metinlerin derlenmesi ve birlikte değerlendirilmesi dönemin çok yönlü olarak değerlendirmemize zemin hazırlayacaktır.

Bu tür ilk elden üretilen metinlerin edebiyatçıların yanı sıra tarih, sosyoloji, felsefe, psikoloji vb. bilim insanları tarafından da incelenmesi ve ilgili disiplinlerinin bakış açısıyla yorumlaması Türk kültür dünyasını tanıma ve anlama adına daha nitelikli daha zengin sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AKKAYA, Nevin (2010). "Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Halk Eğitimi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.27.
- AKMAN, Eyüp (2004). "Âşık Dertli ve Sosyal İçerikli Şiirleri Üzerinden Bir Tahlil Denemesi", *Medeniyet Dünyası Dergisi*.
- ARTUN, Erman (2005). "Destan Söyleme Geleneğinde Zileli Âşık Tâlibi'nin Yeri", <http://turkoloji.cu.edu.tr>
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- DÜZGÜN, Dilaver (2006). "Âşık Edebiyatı", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- GÜNAY, Umay (2009). *Türk Kültürüne Eleştiri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- HALICI, Feyzi (1982). *Âşık Şem'i Hayatı ve Şiirleri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İNALCIK, Halil (2003). *Şair ve Patron -Divan Edebiyatının Sosyolojik Yorumu*, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- KAYA, Doğan (2000). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- KOÇU, Resad Ekrem (1967). *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları.
- KUTLU, Şemsettin (1979). *Şair Dertli I*, İstanbul:Tercüman 1001 Eser, Kervan Kitapçılık.
- YETİŞ, Kazım (1987). "Âşık Edebiyatında Destan", TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- OĞUZ, M. Öcal (1992). *Yozgatlı Halk şairi Nâzî*, Ankara:Feryal Matbaacılık.
- OKAY, Haşim Nezih (1958). *Bolulu Dertli Divanı*, İstanbul: Maarif Kütüphanesi.
- ÖZCAN, Hüseyin (2010). "Nasihât Destanlarının Eğitimdeki Rolü", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, Vol. 1, No. 2.
- ÖZDEMİR, Cafer (2011). 17-19. Yüzyıl Âşık Tarzı Türk Şiirinde Sosyo-Kültürel Hayat, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Samsun: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ÖZDEMİR, Kamuran (2007). *Cumhuriyet Döneminde Şapka Devrimi ve Tepkiler*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZTELLİ, Cahit (1953). *Dertli ve Seyrani*, Ankara:Varlık Yayınları.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (2004). *Beş Şehir*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- TEZCAN, Hülya (2014). *TDV İslam Ansiklopedisi*, Fes Maddesi, Cilt 12, İstanbul:Diyanet Vakfı Yayınları.
- TOKER, Hikmet (2014). "Şâirân-ı Hâssa" Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.14(1).
- TURAN, Şerafettin (1994). *Türk Kültür Tarihi*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- TÜRKMEN, Fikret (2005). "Osmanlı Dönemindeki Önemli Olayların Âşık şiirindeki Akisleri", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C.5, S. 2.
- YARDIMCI, Mehmet (2013). "Dertli Kolundaki Âşıklarda Klasik Türk Şiirinin Etkileri", *Ordu Üniversitesi, Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Ordu: Ordu Üniversitesi Yayınları.